

Pääministeri A. K. Cajanderin puhe Helsingin Messuhallissa 23. 11. 1939 järjestetyssä yksityisyrittäjien maanpuolustusjuhlassa

Suomen kansa on joutunut odottamattoman tilanteen eteen. Tapahtumat seurasivat nopeasti toisiaan, ja koko tapahtumain sarja on suurimmalle osalle Suomen kansaa tullut yllätyksenä.

Ei liene väärin nähdä siinä, mikä maailmassa nyt on tapahtumassa, etupäässä suurvaltain maailmanhistoriallisesti itsessään hyvinkin ymmärrettävissä olevaa ekspansiopyrkimystä, oltiinpa tuon pyrkimyksen oikeutuksesta mitä mieltä tahansa.

Tsaarin valtakunnalla oli loppuaikoinaan voimakas pyrkimys länteen, aina Atlantin valtameren rannoille asti. Suomen itsenäinen asema oli tämän pyrkimyksen tiellä, ja siitä syystä Suomen sisäisestä itsenäisyydestä, sen autonomisesta asemasta oli tehtävä loppu. Siitä aiheutuivat Suomen routavuodet. Tämä politiikka erosi oleellisesti siitä Suomea kohtaan suopeamielisestä politiikasta, jota aikaisemmat keisarit, varsinkin Aleksanteri I ja II, olivat noudattaneet ja jolla he olivat saavuttaneet Suomen kansan jakamattoman suosion, sekä katkeroitti äärimmilleen Suomen ja Venäjän välisiä suhteita.

Historian kulku harvoin on suoraviivainen. Maailmansota murskasi tsaarivallan pyrkimykset. Tsaarin valtakunnan raunioille syntyi Sosialististen Neuvostotasavaltain liitto. Se tunnusti kansojen itsemääräämisoikeuden, ja kerran toisensa jälkeen se on vakuuttanut haluavansa ylläpitää rauhan suhteita naapureihinsa. Se tunnusti Suomenkin riippumattomuuden.

Suomi siten saavutti täydellisen itsenäisyyden maailmansodan lopulla, mutta tosiasiaassa uusi tilanne vakaantui vasta verisen kamppailun jälkeen. Siinä Saksa antoi Suomelle tehokasta tukea, mitä ei Suomessa unohdeta. Yhtä vähän unohdetaan se tuki, jonka sitten länsivallat ja Amerikka antoivat Suomen riippumattoman aseman varmistamisen hyväksi. Seurasi kaksikymmentä rauhan ja rakentavan työn onnellista vuotta, joita varjot vain harvoin ovat hämärtäneet.

Toista kuukautta sitten teki Neuvostoliitto Suomen hallitukselle erinäisiä ehdotuksia, ilmoittaen niiden tarkoittavan Pietarin eli Leningradin turvallisuuden tehostamista sekä Suomen ja Neuvostoliiton välisten ystävällisten suhteiden lujittamista.

Nämä ehdotukset eivät olleet vallan odottamattomia. Täinäsuuntaisia ajatuksia Leningradin turvallisuuden tehostamisen välttämättömyydestä oli yksityisluontoisissa keskusteluissa erälle Suomen hallituksen jäsenille esitetty jo kauan sitten.

Kesällä käytiin, kuten kaikki hyvin muistamme, neuvotteluja Länsivaltojen ja Neuvostoliiton välisen sopimuksen solmimisesta. Niissä oli esillä myöskin kysymys Leningradin turvallisuudesta, ns. välillisestä hyökkäyksestä yms. asioista sellaisessa muodossa, joka olisi voinut vakavasti uhata Suomen samaten kuin myöskin Itämeren valtioiden riippumattomuutta. Englannin hallitus ei kuitenkaan näitä pyrkimyksiä kannattanut, mitä on syytä kiitollisuudella muistaa. Neuvottelut eivät johtaneet tulokseen ja samalla myöskin Suomea koskeva kysymys raukesi.

Euroopan ja koko maailmankin tapahtumat saivat uuden ratkaisevan käänteen, kun Saksa ja Neuvostoliitto keskenään [tekivät](#) hyökkäämättömyyssopimuksen, joka eräissä suhteissa vieläpä ylittikin tavallisten hyökkäämättömyyssopimusten puitteet.

Sopimus tuli kuin salama taivaalta. Suomelle se tosin ei sentään tullut täydellisenä yllätyksenä. Mm. oli jo v. 1937 arvovaltaiselta ulkomaalaiselta taholta huomautettu siitä mahdollisuudesta, että Neuvostoliiton ja Saksan välillä, ehkäpä jo lähitulevaisuudessakin, voisi syntyä liittosopimus. Se ajankohta, jolloin hyökkäämättömyyssopimus tehtiin, tuli kai kuitenkin melkein kaikille yllätyksenä.

Suomen eräissä piireissä tähän uuteen sopimukseen suhtauduttiin melkoisin toivein, koska katsottiin, että sen vastakohtaisuuden laukeaminen, joka oli vallinnut Neuvostoliiton ja Saksan välillä, voisi vaikuttaa rauhoittavasti Itämerta ja sen ympärysmaita koskeviin oloihin. Tämä

käsityskanta kuitenkin haihtui pian. Sisäpoliittisesti on tällä sopimuksella Suomessa ollut huomattava vaikutus valtiollisiin ajatussuuntiin. Se vei pohjan luulolta, että Neuvostoliitto ja Saksa olisivat ideologisesti sovittamattomia vastakohtia, ja samalla sellaiseen ajatustapaan nojautuvat poliittiset arvionnit murskautuivat. Mainittu sopimus siten omalla tavallaan vahvasti maaperää sisäiselle yhteisymmärrykselle Suomessa.

Saksan ja Neuvostoliiton keskeistä [hyökkäämättömyyssopimusta](#) seurasi välittömästi Saksan ja Puolan välinen sota, ja seurauksena siitä taasen Länsivaltain ja Saksan välinen sota. Uusi maailmanpalo oli syttynyt.

Oslovaltiot, niihin luettuna Suomikin, julistautuivat tähän suurvaltain väliseen kamppailuun ehdottoman puolueettomiksi. Siitä huolimatta niin Suomi kuin muutkin Oslovallat ovat puolueettominakin taloudellisessa suhteessa jatkuvasti joutuneet raskaasti kokemaan suursodan rasituksia. Ne ovat sitäpaitsi, erityisesti Hollanti, Belgia ja Suomi, mutta myöskin Sveitsi, pystyneet säilyttämään puolueettomuutensa oleellisesti vain sen kautta, että ne ovat ylläpitäneet mahdollisimman tehokkaan puolueettomuusvartion.

Muin edellytyksin niiden puolueettomuutta tuskin olisi riittävästi kunnioitettu.

Puolan jo ollessa kukistumaisillaan marssitti Neuvostoliitto joukkonsa Itä-Puolaan ja valtasi sen itselleen. Neuvostoliiton ulkoasiainkansankomissaari tiedoitti samaan aikaan niin hyvin Suomen ja Baltian valtakuntien hallituksille kuin muillekin valloille, että se tulee noudattamaan puolueettomuuspolitiikkaa suhteissaan niihin.

Tallinnaan paenneen puolalaisen vedenalaisen karkaaminen oli lähimpänä ulkonaisena aiheena Neuvostoliiton Eestille tekemiin esityksiin, joista oli seurauksena tärkeiden sotilaallisten tukikohtien varaaminen Neuvostoliitolle Paltiskissa, Saarenmaalla ja Hiidenmaalla. Nopeassa tahdissa seurasivat vastaavat tapahtumat Latviassa ja Liettuassa. Nämä kolme elinvoimaista Itämeren valtakuntaa, joilla niille ominaisine vanhoine kulttuureineen oli lupaava tulevaisuus edessään, olivat itsenäisistä valtakunnista kädenkäänteessä muuttuneet Neuvostoliitosta enemmän tai vähemmän riippuviksi.

Meihin suomalaisiin on tehnyt painostavan vaikutuksen erityisesti se seikka, että näiden kolmen epäsuopean kohtalon alaisiksi joutuneen joukossa on meille kaikille kalliin veljeskansamme Eestin valtakunta. Jälki-ilmionä esiintyi saksalaisten joukkosiirtyminen Baltian maista, missä heidän esi-isänsä monilukuisissa sukupolvissa yli 600 vuoden ajan olivat tehneet historiaa sekä korkealla kantaneet Saksan heimon kansallista lippua.

Huomioon ottaen Neuvostoliiton taholta aikaisemmin esiintyneet pyrkimykset oli odotettavissa, että Neuvostoliitto tulisi tekemään vastaavanlaisia esityksiä Suomenkin hallitukselle. Tosin aikaisempi pohja Neuvostoliiton tavoitteilta Suomeen katsoen oli kahdessakin suhteessa poistunut. Olihan se ainoa suurvalta, jonka aikaisemmin mahdollisesti oli voitu katsoa saattavan uhata Leningradia, tosin siinä tapauksessa kaiketi lähinnä Suomenlahden eteläpuolitse, nim. Saksa, tehnyt hyökkäämättömyyssopimuksen Neuvostoliiton kanssa, jotenka siltä taholta mikään vaara ei enää voinut Neuvostoliittoa ja Leningradia uhata, - sikäli kuin Leningrad yleensäkin enää on mikään Neuvostoliitolle elintärkeä paikka. Lisäksi Neuvostoliiton uudet laivasto- ja lentotukikohdat Liepajassa, Ventspilsissä, Hiidenmaalla, Saarenmaalla ja Paltiskissa suovat Neuvostoliitolle, kuten sen omalta taholta on tyydytyksin todettu, mahdollisuuden vallita Itämerta sekä siten myös Suomenlahtea ja sen perimmäisessä pohjukassa olevaa Leningradin edustaa.

Asiallisesti on hyvin vaikea nykyoloissa puhua Leningradia Suomen suunnalta uhkaavasta vaarasta, jollaista mahdollisuutta olisi vaikea käsittää.

Pyyntö neuvotteluihin Neuvostoliiton hallituksen kanssa saapui Suomen hallitukselle torstaina lokakuun 5. päivänä. Yli kuukauden päivät käytiin ystävällisessä hengessä neuvotteluja Suomen ja Neuvostoliiton hallitusten edustajain välillä konkreettisista poliittisista kysymyksistä, jotka ovat koskeneet erinäisiä aluevaihtoja Leningradin turvallisuuden tehostamiseksi.

Suomen hallitus on, neuvoteltuaan eduskuntaryhmien luottamusmiesten kanssa, myönnetyksissään Neuvostoliitolle mennyt niin pitkälle, kuin se, ylittä sotilasjohtoa kuultuaan, itsenäisen valtakunnan puolesta, hyvien naapuruussuhteiden vuoksi on vieraan valtakunnan suurkaupungin turvallisuuden tehostamiseksi mutta oman valtakunnan turvallisuutta heikentämättä katsonut mahdolliseksi.

Neuvostoliiton taholta on kuitenkin esitetty myös sellaisia pitkälle meneviä ehdotuksia, joiden toteuttamisen ei voida katsoa kuuluvan Leningradin turvallisuuden edellytyksiin. Ne ovat samalla sellaisia, että niihin suostuminen merkitsisi Suomen puolueettomuuden loukkaamista ja sen puolustusmahdollisuuksien vahingoittamista, se kun tietäisi Suomen eteläisen puolustuslinjan kahdesta tärkeimmästä kohdasta katkaisemista ja niihin kuuluvien ensiluokkaisten linnakkeiden joutumista vieraan vallan haltuun. Se siten merkitsisi Suomen oman turvallisuuden vakavaa vähentämistä. Sellaisia ehdotuksia ei Suomen hallitus ole katsonut voivansa hyväksyä.

Koska näin ollen neuvotteluille oli vaikea löytää yhteistä pohjaa, ovat ne toistaiseksi keskeytyneet. Se on hyvin valitettavaa, sillä Suomi vilpittömästi haluaa ylläpitää hyvät suhteet kaikkiin naapureihinsa ja vilpittömästi haluaisi suhteitaan lujittaa, sikäli kuin se voi tapahtua Suomen omia elinetoja vaarantamatta.

Kansamme omatunto on puhdas. Se tietää asiansa olevan oikean ja tietää sitä oikein hoitaneensa. Suomi ei kannanottoonsa ole tarvinnut eikä myöskään saanut vieraiden valtioiden ohjeita. Suomi on Neuvostoliittoa kohtaan osoittanut ystävällisyyttä ja myöntyväisyyttä, jota pitemmälle itsenäisen valtakunnan omaa turvallisuuttaan heikentämättä on vaikea mennä.

Miksikään vasallivaltioksi Suomi ei alistu. Millään hermosodalla tai näännytyskeinoilla meitä ei sellaiseen taivuteta enempää kuin millään houkutusillakaan. Suomi tulee rauhallisesti mutta avoimin silmin ja päättävien mielin seuraamaan tapahtumain kulkua niin idässä kuin lännessäkin ja on rauhaa ja hyviä naapuruussuhteita rakastavana omasta puolestaan milloin tahansa valmis jatkamaan neuvotteluja sellaisella pohjalla, joka ei loukkaa Suomen elinetoja ja sen kansallisia arvoja. Pitemmälle Suomi ei kuitenkaan voi mennä, erittäinkin kun Suomelle itselleen näistä aluejärjestelyistä ei ole minkäänlaista hyötyä.

Suomi on vakuttunut siitä, että Neuvostoliitonkin todellisen edun mukaista on, että sen naapurina on sellainen kansa, jonka lojaalisuuteen se kaikissa olosuhteissa ehdottomasti voi luottaa.

Yleismaailmallinen tilanne jatkuu jännittyneenä, ja se pakoittaa Suomen, kuten monen muunkin puolueettoman valtakunnan, puolueettomuutensa turvavartiona edelleenkin pitämään huomattavat määrät sotavoimia aseissa sekä muutoinkin olemaan varautunut.

Ensimmäisen innostuksen aika kuitenkin alkaa olla ohi. Toiminta saa arkisemman luonteen. Elämä on saatava mahdollisimman säännöllisiin uomiin. Ei ole tarpeettomasti ylläpidettävä mitään sellaista, joka tavallisuudesta poikkeaa, mutta samalla on kuitenkin noudatettava kaikkea, mitä varautumistilanteemme vaatii. Nykyinen tilanne voi tulla pitkäaikaiseksi. On totuttava elämään ja toimimaan näissä muuttuneissa olosuhteissa. Kuvaannollisesti sanoen, on opittava kyntämään kivääri selässä.

Tuotannollinen toiminta, joka vartiokauden alkuvaiheessa jonkin verran häiriintyi, on menekisuhteet ja raaka-aineiden saannin huomioon ottaen saatava mahdollisimman täyteen käyntiin. Sekä taloudellinen että muukin toiminta on tarkoin mukautettava muuttuneiden olosuhteiden tarjoihin edellytyksiin. Valtiovallan ei nykyoloissa ole talouselämään sen syvemmillä puututtava, kuin mitä asemamme välttämättömyydellä vaatii.

Arkisempiin oloihin siirtyminen ei kuitenkaan saa tietää sitä, että mielialakin saisi muuttua arkiseksi. Ei ole annettava herpautua sen innostuksen, joka on ilmennyt nuorten miesten auliissa asepalvelukseen menossa, satojen tuhansien naisten avuliaassa työssä reserviläisten ja heidän omaistensa hyväksi, puolustuslainan odottamattoman tuloksellisessa merkinnässä, yksityisten kansalaisten sekä monilukuisten yhtymäin lämminsydämissä lahjoituksissa tarkoituksiin, joita nykyinen tilanne on aiheuttanut. Arkisissakin oloissa on jäätävä jällelle kaikki se, mikä ensi

innostukselle oli oleellisinta, harras isänmaallinen mieli. Isänmaallinen yksimielisyys ei saa heiketä. Samalla on tarkoin pyrittävä välttämään ja poistamaan kaikkea, mikä voi aiheuttaa tyytymättömyyttä, pettymyksiä tai mielen apeutta.

Vaara ei suinkaan ole ohitse. Maanosassamme Reininvirran ja Pohjanmeren molemmin puolin jatkuu vertojaan vailla oleva jännitys. Se ei vielä ole päässyt purkautumaan, mutta sen purkautumista valmistellaan valtavin voimin. Milloin purkaus tulee, sitä emme tiedä, mutta että se jäisi tulematta, sitä ei kukaan vielä vakavissaan uskalla uskoa. Ja kun jännitys kerran purkautuu, voivat sen syrjävaikutukset tuntua kauas muuallekin.

On voimia, jotka koettavat kylvää erimielisyyttä keskuuteemme, varsinkin kansan pohjakerrosten piiriin. Niitä voimia on kavahdettava. Niiden tulokset ovat kylläkin niin mitättömät, ettei sellaisilla asiallisesti ole minkäänlaista merkitystä. Mutta maamme ulkopuolella niiden merkitystä voidaan suurennella ja niitä siten käyttää maamme vahingoksi.

Meidän on pysyttävä koossa yhtä yhtenäisenä kansana, kuin olimme ensi vaikutelmien hetkinä, niin yksimielisenä kuin vain demokraattinen kansa vapaasta vakaumuksesta voi olla. Koettelemusten herättämä henki ei saa hävitä koettelemusten mukanaan. Meidän on pysyttävä koossa silloinkin, kun jo kaikki vaara on ohitse. Olemme joka tapauksessa pieni kansa, ja meidän kansainvälisen asemamme lujuus riippuu ratkaisevasti siitä, kuinka yksimielisiä olemme.

Ilman omaa tuottamustamme olemme joutuneet maailman huomion kohteeksi. Olemme suuressa määrässä saavuttaneet kansojen myötätunnon. Sellainen asema velvoittaa. Osoittakaamme, että me jatkuvasti olemme sen myötätunnon arvoiset, jota maailma meitä kohtaan sanoin ja teoin on osoittanut.

Mutta ennen kaikkea, olkaamme sen tehtävän arvoiset, joka on osallemme tullut.

Jokaisella Suomen kansalaisella on oma vartiopaikkansa, ja jokaisen on vartiopaikallaan oltava valveilla uhmailematta ketään, mutta järkähtämättä puolustaen Suomen oikeutta.

Meitä velvoittaa heimomme entisyys, meitä velvoittaa kansamme tulevaisuus.

Puhe on julkaistu mm. kirjassa *Bror Laurila: Tie talvisotaan. Tampere 1978.*

The address by Prime Minister A.K. Cajander on the 23rd of November 1939, at Helsinki Fair Hall, at a national defence celebration arranged by Finnish private enterprise owners

The people of Finland stands in front of an unexpected incident. The events followed in a quick succession and the whole sequence of events emerged as a total surprise for the majority of the Finnish people.

It is hardly a wrong conclusion if one, trying to interpret the present flow of events around the world, sees it as an expansionist tendency of the great powers, a constant and understandable phenomenon in world history irrespective of whether you consider it being justified or not.

The Tsarist state had in its final days a strong westward drive down to the shores of the Atlantic Ocean. The independent status of Finland was an obstacle to this goal and this was the motive to end the internal home rule, the autonomous status of Finland. The years of oppression in Finland derived from that. This policy was essentially different from the benevolent policy employed by the previous Emperors, especially Alexander I and II who therefore enjoyed an undivided love of the Finnish people. This new policy embittered and strained the relationship between Finland and Russia to the extreme.

History seldom follows a straightforward course. The great war crushed the intentions of the Tsarist regime. On its ruins the Union of Socialist Soviet Republics was born. It recognised nations' rights to self-determination and it has on all occasions assured its willingness to maintain friendly relations to her neighbors. Even the independence of Finland was recognised by her.

Thus the end of the World War also brought independence to Finland, but not without pain. The new situation was stabilised only after a bloody campaign, during which Germany gave Finland strong support which is not forgotten in Finland. Equally unforgettable is the support given by the Western Powers and America to stabilise the independent status of Finland. That was followed by twenty happy years of peace and construction, years only seldom shaded by dark shadows.

A little over two months ago the Soviet Union approached the Finnish Cabinet making certain propositions which were explained as aiming to improve the security of St. Petersburg or Leningrad and at strengthening the friendly relationship between Finland and the Soviet Union.

These proposals were not completely unexpected. The forthcoming talks, concentrating on requirements to improve Leningrad's security, were anticipated in private conversations with some members of the Finnish cabinet a considerable time earlier.

As we all well remember there were negotiations between the Western Powers and the Soviet Union to accomplish a pact. The issue of Leningrad's security - concerning the so-called indirect aggression and other similar subjects - were discussed in such a manner which could have threatened the independence of Finland and the Baltic countries. The government of England, however, did not support these attempts. This is remembered here with sincere gratefulness. There was no outcome in the negotiations which also caused the specific issue concerning Finland to fall through.

A new decisive turn of events in Europe and even in the whole world took place when Germany and the Soviet Union [concluded](#) a non-aggression pact which in some respect even exceeded the regular scope of such agreements.

The pact came like a bolt from the blue. In Finland, however, it was not a complete surprise. As early as 1937 a remark was made by a prominent foreign authority about a possibility of the Soviet Union and Germany concluding a pact perhaps in the near future. But the very timing of this non-aggression pact was, I guess, a complete surprise to all of us.

In certain Finnish circles this new agreement was greeted with considerable hopes. Expectations

were that this relaxation of contradictions, previously a prevailing feature between the Soviet Union and Germany, would have a calming effect on tension in the Baltic Sea and the countries around it. This presumption, however, disappeared soon. In Finnish domestic politics, this pact has a significant effect on the agendas of the political parties. It destroyed the assumption that the Soviet Union and Germany were ideologically incompatible and as a consequence of this all kinds of political speculations based on this contradiction were crushed. You can say that this pact thus strengthened the basis for a domestic concordance in Finland.

The non-aggression pact between Germany and the Soviet Union was immediately followed by the war between Germany and Poland which itself ensued a new war between the Western Powers and Germany. A universal conflagration was thus ignited.

The Oslo countries, Finland included, declared themselves to be absolutely neutral in this campaign between the great powers. Despite their neutrality Finland and other Oslo countries suffer continuously and heavily from the economic consequences of the great war. Furthermore, especially Holland, Belgium and Finland but Switzerland, too, have been able to keep their neutrality only by maintaining an extremely efficient guard for their defence.

In the opposite case, their declaration of neutrality would scarcely have been respected.

When Poland was near to collapse the Soviet Union marched its troops into eastern Poland and occupied it. Simultaneously the Soviet People's Commissar for Foreign Affairs made it known to the governments of Finland and the Baltic countries, as well as to other countries, that it would conduct a policy of neutrality towards them.

The defection of a [Polish submarine](#) to Tallinn (the capital of Estonia) was at first brought out as an excuse for proposals made by the Soviet Union to Estonia, which then finally resulted in allocating important military bases to the Soviet Union in Paldiski (Baltischport), Saaremaa (Ösel) and Hiiumaa (Dagö). In quick succession similar events followed in Latvia and Lithuania. These three vigorous Baltic countries with their own characteristic old cultures and a splendid future ahead were overnight turned into more or less dependencies of the Soviet Union.

Especially depressing for us, the Finns, is the fact that among these countries faced by this unfavorable fate is the State of Estonia, our dear fraternal nation. A follow-up was also the mass departure of Germans from the Baltics where they over a time period of 600 years had made history and have loftily carried the national flag of the German stock.

It was to be expected, when thinking about the previous conduct by the Soviet Union, that she would make similar proposals also to the Finnish government. It should be stated, however, that the previously expressed reasons for Soviet intentions towards Finland had, at least in two counts, disappeared. The only great power which could have earlier been a potential threat to Leningrad - well, in that case presumably along the southern coast of the Gulf of Finland - namely Germany, has concluded a non-aggression pact with the Soviet Union, which means that there exists no threat against the Soviet Union and Leningrad from there - without considering the overall present importance of Leningrad to the Soviet Union. And the new Soviet naval and air bases in Liepaja (Libau), Ventpils (Windau), Hiiumaa, Saaremaa and Paldiski permit, as disclosed by the Soviets, the Soviet Union to rule the Baltic Sea and thus the Gulf of Finland and up to the Gulf's farthest recess in front of Leningrad.

Judging from the present facts, all arguments about threats to Leningrad from the Finnish territory are very difficult to understand.

A request for negotiations with the Soviet government was received on the 5th of October. For over a month friendly discussions were carried out between the Finnish and Soviet Cabinets concerning concrete political issues of certain territorial exchanges to improve the security of Leningrad.

The Cabinet of Finland, after discussing with representatives of parliamentary groups and after consulting the highest military command, yielded to Soviet demands in order to maintain good

neighborly relations so far as it could, as a representative of an independent nation, to increase the security of a foreign metropolis but without sacrificing Finland's own national security.

However, the Soviets have made propositions which are very far away from those which can be considered as prerequisites in securing Leningrad. If they were accepted they would have offended Finland's neutrality and damaged her opportunities for self-defence: it would have meant severing the southern defence line of Finland at two of its most important points and handing over its first-class fortifications to a foreign power. Thus it would have resulted in severe decrease in the security of Finland. Such proposals were unacceptable to the Finnish government.

Because of a lack of common ground for the negotiations they have been interrupted for the moment. This is deplorable because Finland sincerely wants to maintain good relations to all her neighbors and sincerely wants to strengthen these relationships when it does not endanger Finland's own vital interests.

Our nation's conscience is clear. She knows that her cause is right and she knows that things are duly conducted. In making her points of view known Finland has not needed or received instructions from foreign countries. Finland has shown towards the Soviet Union friendliness and compliancy up to such a limit which only can be crossed by weakening Finland's own national security.

Finland will not submit herself to the role of a vassal country. We will not yield to this by someone waging a nerve war or trying to exhaust us or doing the contrary, by offering temptations. Finland will peacefully, with open eyes and determined mind, observe the events in the west and in the east, and as a peace-loving country, which always appreciates good neighborly relations, is at any time ready to continue the negotiations on a basis which does not risk the vital interests of Finland or her national values. No further concessions can be attained especially now when Finland herself gains nothing from these territorial exchanges.

Finland is convinced that it is advantageous to the real interests of the Soviet Union that she has as a neighbor a nation, whose loyalty it can trust in all circumstances.

The global situation continues as tense, and this makes Finland among many other neutral countries to keep a considerable amount of men in arms as protectors of neutrality and also be otherwise prepared.

The time for the first enthusiastic unanimity is gradually over. Everyday activities start again to gain ground. It is necessary to restore the regular ways of living. It is of no use to be constantly prepared for something unexpected but, on the other hand, we should at any time be prepared to adjust our efforts if the situation demands that. The present situation may continue for a long time. We have to accustom ourselves to live and work in these altered conditions. Figuratively speaking, we must learn to plough carrying rifles on our backs.

The industrial production, which to some extent was interrupted in the beginning of this tense period, has to be restored as fully as possible in this changed situation taking, of course, into account the altered commercial demand and difficulties in obtaining necessary raw materials. Both the economical and other activities have to be adapted with greatest accuracy to substantiate the full use of available opportunities in the new conditions. At present the cabinet should restrict its interference in the economical life only to that which is unavoidable in our situation.

The return to everyday life should not imply that one's spirits should be left to disappear. We have to maintain the same high enthusiasm which has become very well manifested when young men openheartedly now join the military service, or when hundreds of thousands of women help the reservists and their relatives, or when the defence bonds are subscribed with unexpected intensity, and in the warm-hearted donations given by private citizens and by a multitude of organisations to various apt purposes. Even in the unimpassionate everyday life that, what is the most essential to the enthusiasm - a devoted patriotic spirit - must stand strong. The patriotic unanimity should not be

weakened. Along with this, all that causes discontent, disappointment or mental depression should be avoided and removed.

The danger is all but over. In our continent on both sides of the Rhine and the North Sea an unprecedented rise in tension is witnessed. The time for its outbreak has not yet come but enormous forces are concentrated as a preparation for that. The exact time for the outbreak is not known but nobody can sincerely believe that this leads to nothing. And when the tension in its time once explodes, its remote effects can be felt far away.

There are certain elements in the society who try to sow the seeds of dissension among us, especially at the grass root level. Beware of these elements! Their real effects are so insignificant that no factual relevance can be attributed to them. But abroad their significance can be exaggerated and thus be used to harm our country.

We have to keep together - as a unified nation - like we did at the time of our first challenge, as unanimous as a democratic nation relying on its free will can ever be. The spirits born from our ordeals should and will stand the hardships, too. But even at that moment when an immediate danger is over we have to stay together. All in all we are a small nation and the stability of our international status depends decisively on our unanimity.

The world attention has focused on us without our own active influence. We have been met with a large scale of sympathy between nations. This state of affairs obliges us. Let us make everybody know that we are worthy of the sympathy the world has shown to us in both speeches and deeds.

But first of all let us be worthy of the challenge set upon us.

Every Finnish citizen has his own guard post and everyone is expected to stay alert at his post without defying anyone but firmly defending the rights of the Finnish nation.

We are obliged to this because of our history, we are obliged to this because of our nation's future.

Translation by Pauli Kruhse.

Обращение премьер-министра А.К.Каяндера 23 ноября 1939 года на собрании финских владельцев частных предприятий в честь дня национальной обороны Финляндии.

Народ Финляндии стоит перед лицом непредсказуемых событий. События, следующие в быстрой последовательности и общая последовательность событий возникли как полная неожиданность для большинства финского населения.

Сложно осмыслить и объяснить события в мире в настоящее время, наблюдая экспансионистские намерения великих держав, непрерывный и необъяснимый феномен в мировой истории не обращающий внимание на то, осуждаете ли вы его или нет.

Государство при царском режиме в свой финальный период усиленно пыталось продвинуть свою власть на запад, к заливам Атлантического океана. Независимый статус финского государства был препятствием на пути этой цели, в связи с чем возникли идеи положить конец местному самоуправлению, автономному статусу Финляндии. Это вызвало целый период угнетения. Эта политика существенно отличается от той политики расположения, выражаемой предыдущими императорами, в особенности Александром I и II, которые обрели неделимую любовь финского народа. Новая политика ожесточила и довела до экстремальных значений взаимоотношения Финляндии и России.

История редко идет прямолинейным курсом. Мировая война разрушила намерения царского режима. На его руинах родился Союз Советских Социалистических Республик. Он провозгласил право наций на самоопределение и имел все возможности продемонстрировать свою добрую волю по отношению к соседям. Он даже признал независимость Финляндии.

Таким образом, конец мировой войны принес независимость Финляндии, хотя это и не прошло безболезненно. Стабилизация нового состояния произошла только после кровавой кампании. В этот период Германия оказала Финляндии существенную поддержку, которая не была забыта в Финляндии. Также, не забыта помощь в стабилизации статуса независимости Финляндии, полученная от западных держав и Америки. За нею последовали двадцать счастливых лет мира и созидания, в течении которых небо редко заполнялось тучами.

Немного менее двух месяцев назад Советский Союз направил в финское правительство определенные предложения, целью которых, как было заявлено, было обеспечение безопасности С-Петербурга или Ленинграда и улучшение отношений между Финляндией и Советским Союзом.

Эти предложения не были абсолютно неожиданными. Предшествующие им переговоры по обсуждению требуемого обеспечения безопасности Ленинграда были осуществлены в частных переговорах с некоторыми членами финского кабинета некоторое время назад.

Как все мы хорошо помним, переговоры между западными державами и Советским Союзом закончились составлением Пакта. Вопрос о безопасности Ленинграда, включающий так называемую непрямую агрессию и другие сходные предметы, обсуждались в таком наклонении, которое угрожало независимости Финляндии и прибалтийских государств. Тем не менее, правительство Великобритании не поддержало этих попыток. Здесь это запомнилось с большой благодарностью. Более таких переговоров, в результате которых Финляндия бы пала, не было.

Новый решительный поворот событий в Европе и даже во всем мире произошел тогда, когда Германия и Советский Союз заключили договор о ненападении, который по некоторым вопросам даже превышает объем обычных договоров такого типа.

Договор обрушился как снег на голову. Тем не менее, для Финляндии это не было полной неожиданностью. Еще в 1937 году видные зарубежные лица замечали о возможном

заключении договора между Советским Союзом и Германией в ближайшем будущем. Однако, такое быстрое заключение договора, я полагаю, было для всех нас полной неожиданностью.

В определенных финских кругах этот договор был встречен с определенными надеждами. Ожидание того, что это ослабит противоречия, превалировавшие ранее в отношениях Германии и Советского Союза, оказал умиротворяющее влияние на напряженность в районе Балтийского моря и его стран. Однако, такие предположения вскоре рассеялись. В финской внутренней политике этот договор оказал существенное влияние на действия политических партий. Он уничтожил предположения, что Советский Союз и Германия были идеологически несовместимы и, как следствие этого, все способы политических спекуляций на их основе были ликвидированы. Таким образом можно сказать, что этот договор стал основой для внутреннего согласия в Финляндии.

За договором о ненападении между Германией и Советским Союзом незамедлительно последовала война Германии с Польшей, за которой опять следует война между западными державами и Германией. Мировой пожар занялся.

Государства соглашения в Осло, включая Финляндию, декларировали полный нейтралитет в кампаниях великих держав. Несмотря на свой нейтралитет, Финляндия и эти страны постоянно страдают от экономических последствий мировой войны. Более того, особенно это касается Голландии, Бельгии и Финляндии за исключением Швейцарии, которая может обеспечить свой нейтралитет особо эффективной пограничной стражей.

С другой стороны, их нейтралитет вряд ли будет принят во внимание. Когда Польша была на грани поражения, Советский Союз ввел свои войска в восточную Польшу и оккупировал ее. Одновременно с этим советский народный комиссар иностранных дел поставил в известность правительства Финляндии и Балтийских стран, а также других стран, что это соответствует его политике нейтралитета по отношению к ним.

Переправка польской подводной лодки в Таллинн (столицу Эстонии) сначала повлекла за собой извинения за предложения, сделанные Советским Союзом Эстонии, которые затем вылились в размещение важных советских военных баз в Палдиски (Балтийский Порт), Сааремаа (Эзель) и Хийумаа (Даго). Вскоре за этим похожие события произошли в Латвии и Эстонии. Эти три энергичных балтийских государства с самобытными древней культурой и блестящим будущим в одну ночь были поставлены в большую или меньшую зависимость от Советского Союза. В особенности потряс нас, финнов, тот факт, что среди этих стран с незавидной судьбой имеется государство Эстония, наша братская нация. За этими событиями последовала массовая депортация из Прибалтики немцев, которые на протяжении 600-летнего периода создавали там культуру и высоко несли флаг германской торговли.

Размышляя о предыдущих событиях связанных с Советским Союзом, мы предполагали, что он сделает схожие предложения финскому правительству. Нужно сказать, что как минимум две причины, по которым СССР обратился к Финляндии, в настоящий момент ликвидировались. С Германией, единственной великой державой, которая еще недавно потенциально угрожала Ленинграду (имея в виду южный берег Финского залива), Советский Союз заключил договор о ненападении, который означает, что с той стороны угрозы Советскому Союзу и Ленинграду нет, если не учитывать вообще важности Ленинграда для Советского Союза. А новые советские морские и военно-воздушные базы в Либапе (Либав), Вентспилсе (Виндава), Хийумаа, Сааремаа и Палдиски обеспечивают, по словам самого Советского Союза, его контроль над Балтийским морем, а значит и над Финским заливом вплоть до его самой отдаленной точки доступа к Ленинграду.

На основании имеющихся фактов, все аргументы об угрозе Ленинграду с финской территории очень трудно осмыслить.

5 октября нами было получено предложение о проведении переговоров с советским

правительством. Свыше месяца шли спокойные переговоры финского и советского кабинетов касающиеся конкретных политических вопросов по определенному территориальному обмену для обеспечения безопасности Ленинграда.

Финское правительство, после обсуждения с представителями парламентских групп и после консультаций с высшим военным командованием, согласились пойти на переговоры для обеспечения хороших добрососедских отношений, насколько это возможно представителю свободной нации в повышении безопасности иностранной территории без ущерба для национальной независимости Финляндии.

Однако, Советы сделали предложения весьма далекие от тех, что предполагалось рассматривать при обсуждении вопроса безопасности Ленинграда. Если бы они были приняты, это нанесло бы ущерб финскому нейтралитету и возможности к самообороне: это означало бы разрыв южной оборонительной линии Финляндии в двух наиболее важных узлах и передачу некоторых первоклассных фортификаций иностранному государству. Таким образом, это бы вызвало значительное уменьшение безопасности Финляндии. Для финского правительства такие предложения были неприемлемы.

На сегодняшний момент из-за недостатка взаимопонимания на переговорах, они были прерваны. И это весьма прискорбно, т.к. Финляндия искренне желает обеспечить хорошие отношения со всеми своими соседями, если это не ущемляет ее собственных интересов.

Совесть нашей нации чиста. Она знает, что ее дело правое и она знает, что ее действия правильные. В проведении своей точки зрения Финляндия не нуждалась и не получала инструкций из зарубежных стран. Финляндия выразила Советскому Союзу дружественность и понимание в тех пределах, которые могут быть превышены только в ущерб собственной безопасности Финляндии. Финляндия не станет играть роль вассального государства. Мы не уступим, если кто-то ведет войну нервов или пытается отеснить нас, либо наоборот, искушает нас. Финляндия будет миролюбиво, с открытыми глазами и ясными мыслями рассматривать события на западе и востоке в качестве миролюбивого государства, которое всегда будет приветствовать добрососедские отношения и готовое в любой момент продолжить переговоры на той основе, которая не повлечет риска жизненным интересам Финляндии и ее национальным ценностям. Никаких дальнейших уступок не будет предоставлено, особенно сейчас, когда Финляндия ничего не приобретает от такого территориального обмена.

Финляндия убеждена, что в реально выгодных интересах для Советского Союза должно быть наличие дружественного народа-соседа, на чью лояльность можно положиться при любых обстоятельствах. Общая ситуация продолжает оставаться напряженной, и это вынуждает Финляндию, как и многие другие нейтральные страны, содержать под ружьем сравнительно большое количество людей в качестве защиты нейтралитета и готовых к неожиданностям.

Время первого поднятого единодушия постепенно проходит. Каждодневная деятельность снова начинает приносить свои плоды. Необходимо восстановить привычный образ жизни. Нет необходимости постоянно жить в ожидании чего-то непредсказуемого, но с другой стороны, мы должны быть готовы приложить наши усилия, если ситуация выйдет из под контроля. Сегодняшняя ситуация может продолжаться долгий период времени. Мы должны приучить себя жить и работать в этих изменчивых условиях.

Фигурально говоря, мы должны научиться пахать с винтовкой за плечом.

Промышленное производство, которое в некоторой степени было приостановлено в этот тревожный период, должно быть восстановлено насколько это возможно, в это изменчивое время, безусловно учитывая коммерческие интересы и трудности в получении необходимого сырья. Экономическая и прочая деятельность должны быть адаптированы с максимальным приближением к полному использованию всех возможностей в новых условиях. В настоящее время кабинет должен ограничить свои препятствия экономической жизни только до того

уровня, который уже недопустим в данной ситуации.

Возвращение к обычной жизни не должно означать, что общее воодушевление должно исчезнуть. Мы должны поддерживать тот же широко распространившийся высокий энтузиазм, когда молодые люди уходят служить в армию, когда сотни тысяч женщин помогают резервистам и их родственникам, когда с неожиданной интенсивностью покупаются оборонные облигации и частными лицами и различными организациями делаются пожертвования на различные нужды. Даже в спокойное мирное время, которое более всего подвержено энтузиазму, дух патриотизма должен оставаться сильным. Патриотическое единодушие не должно быть потеряно. Одновременно с этим необходимо уничтожить недовольство, неуверенность или ментальную депрессию.

Опасность постоянно присутствует. На нашем континенте, по обе стороны Рейна и Северного моря наблюдается постоянное напряжение обстановки. Развязка еще не наступила, но для ее наступления накоплены огромные силы. Ее точное время неизвестно, но никто не сомневается, что оно не может кончиться ничем. И когда наконец этот день наступит, его услышат на самых отдаленных окраинах.

В обществе имеются определенные элементы, которые пытаются посеять зерна раздора среди нас, особенно на уровне корней. Остерегайтесь этих элементов! Их реальная эффективность столь незначительна, что не может приниматься во внимание. Однако за границей их значение может быть преувеличено и может нанести ущерб нашей стране. Мы должны держаться сообща – как единая нация – как мы это делали во время наших первых испытаний, такое единодушие, которое может свободно выражать только демократическая нация. Дух, который был рожден в годы тяжелых испытаний должен и будет твердо стоять. Но даже в тот момент, когда непосредственная опасность пройдет, мы будем должны оставаться вместе. Снова и снова мы остаемся маленькой нацией, и стабильность нашего международного статуса решительно зависит от нашего согласия.

Без всякого участия с нашей стороны, мировое внимание обращено на нас. На нас смотрят дружественные взгляды многих народов. Такое расположение обязывает нас. Давайте покажем, что мы заслужили симпатии мира в делах и суждениях.

Но в первую очередь давайте докажем, что мы можем выполнить возложенные на нас обязанности.

Каждый гражданин Финляндии стоит на своем боевом посту и каждый стоящий защищает не что-то абстрактное, а право финского народа.

Мы обязаны делать это ради нашей истории, мы обязаны делать это ради нашего будущего.

Речь Каяндера опубликовано по русски в книге: Принимай нас, Суоми-красавица : "освободительный" поход в Финляндию 1939-1940 гг. Часть 2 : Сборник документов и фотоматериалов. Составитель Евгений Балашов. Санкт-Петербург : ООО "Галея Принт", 2000.